

Narratief

Op de vraag of ik zou willen deelnemen aan de kenniskring 'de wendbare onderwijsprofessional' had ik snel het antwoord klaar. Ik vind het fijn om met gelijkgestemde mensen over een onderwerp te spreken welke mij inspireerd en aanzet tot veranderingen. De 'wendbare onderwijsprofessional' is zeker een onderwerp over verandering in de tijd. Het bezoeken van de verschillende vernieuwingsscholen in het kader van deze kenniskring hebben een aantal zaken op mijn school én in mijn eigen gedachten in beweging gezet. Het werd me steeds duidelijker dat de manier waarop wij ons onderwijs op mijn eigen school (het Goese Lyceum) aan het organiseren is niet meer echt van deze tijd is. Het curriculaire spinnenweb (van den Akker, 2003) heeft me handvatten geboden die ik daarvoor nog niet had.

Tijdens een tweedaagse studiebijeenkomst van ongeveer 40 medewerkers van mijn eigen school heb ik het spinnenweb voorzichtig ingezet. *Voorzichtig*, omdat ik nog niet zo eigen was met het model. Het was prettig om wat meer gestructureerd naar de school te kijken. Het bracht vragen en soms (korte) antwoorden over de wijze waarop wij als docenten binnen de school bezig zijn. Samen met de schoolbezoeken heeft het me er toe gezet om mijn eigen school te vergelijken met de drie scholen die ik heb bezocht (Odulphus, De nieuwste school en Ravelijn). Daarnaast is er momenteel een beweging gaande op mijn school die voelbaar is in bijvoorbeeld de toename van innovatieve onderwijsideeën, nieuwe ideeën over de indeling van het rooster, veranderingen in de lessentabel van de onderbouw en de resultaten van de havo. Allerlei zaken die meer flexibiliteit vragen van de organisatie.

Het begrip flexibiteit is voor mij dan ook het kenbegrip van mijn korte reis door onderwijsland. *Op welke flexibele wijze kan een school het onderwijs aantrekkelijker en beter studieerbaar maken voor het heden en voor de toekomst?* Op dinsdag 2 juli zullen de medewerkers, een aantal leerlingen en ouders van mijn eigen school samen spreken over de school van het heden en de toekomst. De informatie over het spel We Own The School (WOTS), (welke ik tijdens één van de laatste kenniskringbijeenkomsten kreeg), was voor mij aanleiding om te bekijken of dit niet een mooi startpunt zou zijn om te spreken over onze school in het heden en in de toekomst. Na een gesprek met Carin Biesterbosch (mijn rector) en Freek Wevers (eigenaar van WOTS) is het besluit genomen om het spel in te zetten.

Vooraf aan het spel zou ik zelf meer inzicht willen krijgen in mijn eigen school en ben ik nieuwgierig in hoeverre mijn eigen inzichten vergelijkbaar zijn met de uitkomsten van het spel WOTS. Dit lijkt me een mooi aanleiding om mijn narratief in te zetten om de kennis die ik heb meegenomen praktisch in te zetten voor mijn eigen school.

In navolging van Inge Brons doorloop ik het curriculaire spinnenweb en beschrijf ik mijn eigen school in combinatie met de ervaringen uit de drie schoolbezoeken. Natuurlijk is dit niet geheel waarde vrij maar dat is het prettige aan een narratief.

Leerdoelen

Het Goese Lyceum kenmerkt zich door gestandaardiseerd en klassikaal onderwijs. De leerdoelen zijn vaak gekwalificeerde doelen welke van buitenaf zijn opgelegd. Binnen 'de vernieuwingsscholen' is er meer aandacht voor vaardigheden en persoonlijke ontwikkeling. De docenten op deze scholen laten zich niet alleen leiden door het systeem van programma's van toetsing en afsluiting (PTA) en een methode in de vorm van een boek. De medewerkers zijn meer flexibel als het gaat om de leerdoelen en ontwikkelen samen eigen materiaal waarbij veel verschillende vaardigheden worden ingezet. Opvallend hierbij was ook de inzet van personeel en de grote mate van persoonlijke aandacht voor de individuele leertrajecten van de verschillende leerlingen. Gezien het aantal contacturen op het Goese Lyceum zal de hoeveelheid persoonlijke aandacht voor leerlingen niet mogelijk zijn. Op De Nieuwste school geven de docenten (maar) 18 uur les en wordt er gewerkt met experts (bevoegde docenten) en mentoren (mensen zonder bevoegdheid maar wel met een pedagogische achtergrond) waardoor er meer mensen rekening kunnen houden met verschillen tussen leerlingen.

Leerinhoud

Het Goese Lyceum kenmerkt zich als een school met duidelijk omschreven leerinhoud. De keuzevrijheid van leerlingen ten aanzien van de leerinhoud is beperkt en de meeste docenten volgen het boek. De aanwezigheid van het bijzonder aanbod in de vorm van tweetalig onderwijs, kunst en cultuur en het Technasium bieden de leerlingen de mogelijkheid om de leerinhoud (op basis van interesse) uit te breiden. Deze keuzevrijheid in combinatie met het rooster in de onderbouw is momenteel aanleiding om na te denken over de organiseerbaarheid van de school. Binnen de vernieuwingsscholen zie je de leerinhoud meer vakoverstijgend terug in de vorm van projecten. De voorbereiding op deze vakoverstijgende projecten vraagt veel flexibiliteit en creativiteit van de docenten. De samenwerking tussen de verschillende vakken is dan ook opvallend groot.

Leeractiviteiten

Vooraf het bijzonder aanbod op het Goese Lyceum heeft aandacht voor variatie in werkvormen. De focus ligt op reflectie op de relatie tussen theorie en praktijk, kennisdeling en uitwisseling van ervaringen. Deze focus vind ik ook terug binnen de vernieuwingsscholen, meer leeractiviteiten die gericht zijn op de uitwisseling van ervaringen, in groepjes werken aan opdrachten en veel ruimte voor toepassingsopdrachten. Het onderzoekend leren komt veelvuldig terug in de beschreven stukken van de verschillende scholen. Binnen het Technasium op het Goese Lyceum is het onderzoekend leren een wezenlijk onderdeel van de leeractiviteiten. De reguliere lessen op het Goese Lyceum zijn veelal op dezelfde wijze opgebouwd, met als kern een les van de docent die de leerstof op een begrijpelijke wijze overbrengt er is weinig sprake van autonomie van de leerling.

Docentrollen

Op de vernieuwingsscholen is het duidelijk dat de docent meer is dan alleen een vakexpert. De bevoegde docenten van deze scholen gaven duidelijk inspiratie en energie aan de leerlingen. Het contact met leerlingen zijn veelvuldig aanwezig en betrokkenheid van

docenten naar leerlingen toe is opvallend groot. Natuurlijk hebben de docenten van het Goese Lyceum dit ook, maar de ruimte en tijd is lijkt niet altijd voldoende. Het keurslijf van het rooster en de veel verschillende vakken voor de leerlingen geeft minder ruimte. Op de Nieuwste School is er meer tijd voor persoonlijke aandacht en er ook meer ruimte voor het maken van verschillen. Dit laatste is ook de zien binnen het Ravelijn. De docent is meer betrokken bij het individuele leertraject van de leerlingen en creëert ook het eigen materiaal ten behoeve van diezelfde leerling. De docent als creatief ontwerper van de leerstof maakt me enthousiast als docent. Je kan meer vakoverstijgend werken en ook meer verbindingen leggen met de buitenwereld. Iets wat er binnen het Goese Lyceum voornamelijk binnen het bijzonder aanbod terug te vinden is maar veel minder bij het regulier onderwijs.

Bronnen en materialen.

Veel vakken hebben op het Goese Lyceum het boek als leidraad. De diversiteit aan verschillende materiaal is beperkt in vergelijking met de vernieuwingsscholen. De inzet van ICT op de vernieuwingsscholen is meer dan op het Goese Lyceum. Zo hebben de leerlingen bijna allemaal een (eigen) computer en worden sommige projecten met behulp van de computer gemaakt. Het gebruik van vakoverstijgende contexten is binnen de vernieuwingsscholen veel meer in gebruik in vergelijking met mijn eigen school. Zelf bemerk ik dat het een krachtige manier van leren is, echter de tijd en het rooster vormen vaak de belemmerde factor om het meer in te zetten.

Groeperingsvormen

Mijn eigen school kenmerkt zich door voornamelijk klassikaal onderwijs, waarin de klas als groep wordt aangesproken. Er is niet veel variatie in groeperingsvorm, afhankelijk van de docent, leerdoelen en leeractiviteiten is er soms wat variatie. Binnen de vernieuwingsscholen is veel meer variatie in groeperingsvormen en wordt er veel ruimte geboden om feedback te vragen aan docenten, mentoren en externe experts. Er wordt meer geleerd in wisselende groepen.

Leeromgeving

Grote ruimtes, zonder bel, zonder te-laat-briefjes en veel bedrijvigheid zijn de punten die me opvielen bij het binnen lopen van de verschillende vernieuwingsscholen. Af en toe kwam je het 'huiskamergevoel' tegen en leek de 'busopstelling' volledig verdwenen. Het verschil in leeractiviteiten zorgt ook voor een andere indeling van de school. Binnen mijn eigen school zijn er voornamelijk lokalen waar 32 leerlingen in een busopstelling kunnen plaats nemen. Af en toe staan de tafels in groepjes maar wanneer je door de school heen loopt zien je vaak de traditionele busopstelling. De ruimte van het Technasium heeft echter een meer open karakter.

Tijd

Tijd lijkt de meest (benoemde) belemmerde factor op het Goese Lyceum te zijn als het gaat om inrichting en inhoud van het onderwijs. Op de vernieuwingsscholen is het gebruik van tijd veel flexibeler. In verschillende groepen werken aan verschillende opdrachten, tijdens dezelfde uren, onder (bege-)leiding van verschillende docenten. De leerlingen hebben meer

autonomie als het gaat om het indelen van de dag. Naast deze autonomie vond ik de hoeveelheid tijd die men over heeft voor individuele trajecten bijzonder groot. Er is meer ruimte voor persoonlijk aandacht voor leerlingen en daarmee ook meer zicht op de ontwikkeling van deze leerlingen. Binnen het Goese Lyceum is veel minder tijd ingedeeld voor de persoonlijke begeleiding van leerlingen. Het onderwijs is vooral gericht op alle leerlingen op dezelfde tijden te stimuleren om bij te blijven. Leerlingen die niet voldoen aan de eisen doubleren. Het doubleren is voor de vernieuwingsscholen niet zo vanzelfsprekend als bij mij op het Goese Lyceum. Zo kan een leerling op het Odulphus tegen het advies doubleren ingaan door alsnog te besluiten om door te gaan. Dit mag maar één keer! Na overleg met de ouders en de leerling zelf kan men dus besluiten om niet te doubleren.

Toetsing

Binnen mijn eigen school liggen veel toetsmomenten vast. Vaak is de manier van toetsing gericht op kennis en zijn moeilijk meetbare kennis geen onderdeel van deze toetsmomenten. Langzaam is er binnen het Goese meer aandacht voor het formatief toetsen maar dit is nog geen gewoonte. De traditionele manier van cijfers geven staat op de vernieuwingsscholen het actief leren in de weg, als leerlingen recht krijgen op bevordering met een voldoende, dan werken ze daarvoor. Voor de ene leerling betekent dat; ik werk alleen in de laatste periode, voor de ander; ik werk alleen tijdens proefwerkweken, weer een ander kiest voor punten sprokkelen in kleine overhoringen of werktukken. Dat mechanisme wordt dus wegenomen door onder andere de afschaffing van het zittenblijven op punten. Het rapportpunt wordt niet meer alleen door cijfers bepaald, maar betrokkenheid bij de les, manieren van vragen stellen, zelfstandigheid, samenwerken en probleemoplossend vermogen tellen ook mee. Deze manier van meten heeft ook consequenties voor het leerlingvolgsysteem. Bij ons op school is het gebruik van andere vormen van beoordelingen dan die van cijfers, niet gebruikelijk.

Wanneer ik het bovenstaande nog eens lees bedenk ik me dat er veel winst te halen is uit het bijzonder aanbod op mijn eigen school. Het lijkt erop dat het bijzonder aanbod meer flexibiliteit laat zien.

Voor het komende jaar zou ik graag het onderzoek *van een school in verandering* verder willen uitbreiden. Hierbij zou ik me meer willen verdiepen in de theoretische kennis over de vernieuwingsscholen in het algemeen en de autonomie van leerlingen VO in het bijzonder.